

Times Higher Education Dünya Üniversite Sıralaması: Türk Üniversitelerinin Durumu

Times Higher Education World University Rankings: The Case of Turkish Universities

 Oğuzhan Bozoğlu

Gebze Teknik Üniversitesi, Türkiye
obozoglu@gtu.edu.tr

Geliş Tarihi: 17 Nisan 2022

Kabul Tarihi: 15 Mayıs 2022

Yayın Tarihi: 30 Temmuz 2022

Öz: Mevcut çalışma, Times Higher Education Dünya Üniversite Sıralaması metodolojisini ve bu sıralamada yer alan en iyi 10 Türk üniversitesinin 2018–2022 yılları arasını kapsayan 5 yıllık performanslarını değerlendirmektedir. Times Higher Education sıralamasına ilişkin internet sitesinde sunulan veriler ve açıklamaları baz alan mevcut araştırmada bu sıralamada kullanılan metodoloji ve göstergeler incelenmiş; incelenen beş yıllık dönemde en iyi 10 üniversitenin bireysel ve ortalama skorlarına yönelik değerlendirilmeler yapılmıştır. Bulgular, sıralamalarda hem vakıf hem de devlet üniversitelerinin bulunduğu, ancak bazı vakıf üniversitelerinin yıllar içinde sahip oldukları pozisyonları daha iyi koruduğuna işaret etmektedir. Beş yıllık süreçte ilk 10'a giren üniversiteler incelendiğinde, Türk üniversitelerinin dünya sıralamasında geriye düştüğü görülmüştür. Bu beş yıllık süreçte Türkiye'den ilk 10'da hep yer alan üniversitelerin eğitim–öğretim ve araştırma puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Atıf, sanayi gelirleri ve uluslararası görünüm puanları bakımından değerlendirildiğinde ise bu kategorilerde elde edilen yüksek puanların üniversiteleri ilk 10'a sokması mümkün olmakla birlikte kalıcılığın sağlanmasında yeterli olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Times Higher Education sıralaması, üniversite sıralamaları, yükseköğretimde kalite, üniversite performansı

Abstract: The current study systematically reviews the Times Higher Education World University Ranking methodology and the 5-year performances of the top 10 Turkish universities in this ranking, covering the years 2018–2022. The methodology and indicators used in this ranking and the individual and average scores of the top 10 universities in the five-year period were examined. The findings indicate that both foundation and state universities are included in the rankings, but foundation universities have better maintained their positions over the years. A significant finding of the study is that education and research scores of those Turkish universities that are always in the top 10 are higher. Regarding citations, industry income and international outlook scores, high scores obtained in these categories seem to be insufficient to ensure permanence, although it positively affects university positions in the short run.

Keywords: Times Higher Education, rankings, world university rankings, quality in higher education, university performances

1. Giriş

Neoliberalizm, yeni kamu yönetimi, küreselleşme, bilgi ekonomisine geçiş ve artan rekabet paralelinde tüm dünyada yükseköğretimde ciddi bir paradigma değişimi meydana gelmiş, bunun sonucunda geleneksel yükseköğretim anlayışı ciddi şekilde sarsılmıştır (Bleiklie, 2018; Canaan & Shumar, 2008; Kandiko, 2010; Olssen & Peters, 2005). Girişimcilik, akademik kapitalizm, uluslararasılaşma, ticarileşme gibi makro olgular etrafında şekillenen bu yeni üniversite anlayışı başta toplum ve devlet olmak üzere paydaşların yükseköğretime daha fazla ilgi göstermesi ve müdahil olmasına neden olmuştur (Bozoğlu & Göktürk, 2021; Tandberg, 2010). Geline nokta, üniversitelerin gelişim ve küresel rekabet için oynadığı ve oynaması beklenen rollerin bir gereği olarak birçok paydaş üniversitelerin kalitesini sorgulamaktadır (Hazelkorn, 2013; Jarvis, 2010). Gerek makro düzeyde yeni yükseköğretim anlayışını belirleyen etmenler gerek toplum, devlet ve medyanın yükseköğretimden beklentileri sonucunda üniversitelerin kalitelerinin daha şeffaf ve erişilebilir şekilde ölçülmesini ve görünürlüğünün artmasını gerektirmiştir. Her ne kadar bu durum başta üniversiteler için geleneksel otonominin sarsılması anlamına gelse de artan küresel rekabet ile üniversiteler de zaman içerisinde bu durumu kabullenmiş gibi görünmektedir (Tilak, 2016). Yükseköğretimde uluslararasılaşma ve öğrenci/akademisyen hareketliliğinin de etkisi ile üniversitelerin tanıtım ve reklam faaliyetleri daha da yoğunlaşmış (Garipağaoğlu, 2016; Wæraas & Solbakk, 2009); bunun bir sonucu olarak da bu yönde bir değişime direnmek yerine uyum sağlama eğilimi gözlemlenmiştir. Bu yeni yükseköğretim anlayışı paralelinde belki de en önemli değişim, birçok farklı kurum tarafından farklı dünya üniversite sıralamalarının yayınlanması olmuştur. Bu kurumların farklı kriterler gözeterek oluşturduğu sıralamalar özellikle son yıllarda çok hızlı şekilde popülerliğini artırmıştır (Taylor & Braddock, 2007). Öyle ki sadece üniversitelere, karar vericilere ve en kilit paydaş olan öğrencilere üniversitelerin performansları hakkında bilgi vermek gibi masum bir misyon ile başlayan bu sürecin sonunda sıralamalar çok büyük bir öneme sahip hale gelmiştir (Cheng, 2011). Geline nokta sıralamalar amaç, yöntem, kullanılan kriterler gibi birçok noktada tutarsızlıklara ve eleştirilere gebe olsa da (Soh, 2017), sadece öğrenci tercihlerini değil ulusal yükseköğretim politikalarını dahi şekillendirecek kadar güçlü araçlar haline gelmiştir (Amsler & Bolsmann, 2012).

Türkiye özelinde bir değerlendirme yapıldığında, üniversitelerin uluslararası sıralamalardaki yerine ilişkin medyanın ve devletin çok büyük bir ilgisi söz konusudur. Her yıl en önemli sıralamaların yayınlanmasını takiben medya organları tarafından değerlendirmeler yapılmaktadır. Devletin bu konudaki ilgisi ve beklentisi ise açık şekilde görülmektedir. 2019–2023 yılı stratejik planında doğrudan üniversitelerin dünya

sıralamalarındaki performansını artırmak gibi bir hedef tanımlanmıştır. Stratejik planda On birinci Kalkınma Planı başlığı altında tanımlanan 561.1. maddede dünya akademik başarı sıralamalarında 2023 yılı itibariyle en az iki Türk üniversitesinin ilk 100'e ve en az 5 üniversitenin de ilk 500'e girmesi sağlanması hedefi bulunmaktadır (Yükseköğretim Kurulu, 2019). Bunlar dışında üniversitelerin de başta sıralamalarda daha üst konumlarda olanlar olmak üzere buradaki sonuçları bir reklam aracı olarak kullandığı görülmektedir. Bu ilginin başka bir göstergesi ise sıralamalara dahil olan Türk üniversitelerinin sayısının sürekli artmasıdır (Asma & Ünal, 2021; Sakar, 2021). Örneğin Times Higher Education Dünya Üniversiteleri Sıralamasında 2011'de sadece iki Türk üniversitesi varken son yayınlanan 2022 sıralamasında bu sayı henüz sıralamalara dahil olmamış ancak belirli verileri paylaşmış 'reporter' statüsündeki üniversiteler ile bu sayı 66, bu üniversiteler dahil edilmediğinde 54'tür (Times Higher Education, 2022).

Uluslararası dünya üniversite sıralamalarının gerek küreselde gerek yerelde sahip olduğu önem ve popülerlik göz önüne alındığında bu sıralamalardaki göstergelerin ve üniversitelerin konumuna ilişkin araştırmalarda da bir artış gözlemlenmektedir. Ancak ulusal alanyazında üniversite sıralamalarına ve Türk üniversitelerinin bu sıralamalardaki performansına ilişkin çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu bağlamda, Türk üniversitelerinin önde gelen sıralamalardaki yerine ilişkin bu çalışmanın farklı paydaşlar için yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle, mevcut çalışma belki de en popüler sıralama olarak kabul edilen Times Higher Education Dünya Üniversite Sıralaması metodolojisini ve bu sıralamada yer alan en iyi 10 Türk üniversitesinin 2018-2022 yılları arasını kapsayan 5 yıllık performanslarını değerlendirmektedir. Times Higher Education sıralamasına ilişkin internet sitesinde sunulan veriler ve açıklamaları baz alan mevcut araştırmada bu sıralamada kullanılan göstergeler ve metodoloji incelenmiş; incelenen beş yıllık dönemde en iyi 10 üniversitenin bireysel ve ortalama skorlarına yönelik değerlendirilmeler yapılmıştır.

1.1. Genel Değerlendirmeler ve Mevcut Çalışmalar

Şu anda dünyada 50'den fazla üniversite sıralama sistemi olduğu bilinmektedir. Buna doğrudan yükseköğretimden sorumlu devlet organları ve farklı kurumların oluşturduğu ulusal sıralama sistemlerinin eklenmesi ile bu sayı daha da artmaktadır. Her bir sıralamanın dayandığı kriter ve göstergeler farklılaşmakla birlikte, genel bir değerlendirme yapıldığında çoğu sıralamanın prestij, araştırma ve yayın, öğrenci deneyimi, öğrenme çıktıları, finansal çıktılar gibi temel alanları kriter olarak gördüğü görülmektedir. Sıralamaların amaçları incelendiğinde, üniversite seçimi yapan öğrencileri yönlendirmek, uluslararası yükseköğretimin kıyaslamalı olarak değerlendirilmesini sağlamak, paydaşlar arasında olumlu bir rekabete katkı sağlamak, ulusal düzeyde

yükseköğretim kurumlarına öz-değerlendirme için veri sağlamak gibi amaçların olduğu görölmektedir.

Sıralamaların metodolojisine ilişkin bir inceleme yapıldığında temelde tüm farklı sıralamalar için sürecin aynı şekilde işlediği görölmektedir. Kalitenin göstergesi olarak belirlenen kriterler kapsamında sürece dahil olmak isteyen üniversitelerden veri toplanmakta, her bir kriterin ağırlığına göre değerlendirilmeler yapılmakta ve her üniversitenin skorları ve sıralaması sağlanmaktadır. Buna ek olarak, özellikle son dönemde konu alanı, bölge ve yaşa göre de alt sıralamalar oluşturulmaktadır. Bu anlamda son on yıl içerisinde dünya üniversite sıralamalarında belirli bir yol kat edildiği ve geçmişe oranla daha bilgilendirici ve kullanıcı dostu bir yaklaşımın benimsendiği ifade edilebilir (Moed, 2017). Bununla birlikte, çok fazla sıralama ve bu sıralamalara ilişkin metodoloji ve göstergelerin farklılaşması nedeni ile sıralamalar arasında bir uyumdan bahsetmek mümkün değildir (Zhang, Xiao, Wu, & Lu, 2021). Henüz çözülememiş yapısal problemler nedeni ile bir üniversitenin kalitesini ve performansını değerlendirmek için sadece sıralamalara bakmak indirgemeci ve yanıltıcı bir yaklaşım olabilir (Cheng, 2011).

Ulusal alanyazın incelendiğinde çeşitli derecelendirme kuruluşlarının metodolojilerine ve Türk üniversitelerinin sıralamalardaki yerine ilişkin az sayıda çalışma bulunduğu görölmektedir. Asma ve Ünal (2022), çalışmalarında 2010–2020 yılları arasında Times Higher Education sıralamasında Türk üniversitelerinin performansına ilişkin bir değerlendirme yapmıştır. Bu çalışmada ulaşılan en önemli bulgular, Türkiye’de yükseköğretimde genişleme politikası nedeniyle üniversite sayısındaki hızlı artışın sıralamalarda yer alan Türk üniversite sayısı ile uyumlu olmadığına; vakıf üniversitelerinin devlet üniversitelerine göre daha düşük performans sergilendiğine; genel itibari ile sıralamaya son yıllarda dahil olan Türk üniversitelerinin performans bakımından sonlarda olduğuna; ve eğitim ve araştırma göstergelerinde Türk üniversitelerinin ortalamanın altında kaldığına işaret etmektedir. Sakar (2021) çalışmasında Türk üniversitelerinin Times Higher Education ve QS sıralamalarındaki yerini farklı alanlara göre incelemiştir; genel itibari ile Türk üniversitelerin performansının yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde, Olcay ve Bulu (2016), farklı üniversite sıralamalarındaki göstergeler ve Türk üniversitelerinin yıllar içindeki performansına ilişkin bir çalışma yürütmüştür. Okuyucu (2019) tarafından yapılan araştırmada ise üç farklı sıralama kuruluşunun kullandıkları metodolojiye yönelik genel bir değerlendirme yapılmıştır. Uslu (2018), çalışmasında dört farklı üniversite sıralamasının göstergelerini baz alarak genişletilmiş bir gösterge seti oluşturulmuştur ve aradaki farklılıkları incelemiştir. Kalkan ve Özden (2017) yaptıkları çalışmada Times Higher Education sıralamasına yönelik üniversite itibarını etkileyen değişkenleri

incelemiş; üniversite itibarını etkileyen en önemli değişkenin araştırma göstergesi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Karadağ ve Belenkuyu (2020), Türkiye'deki üniversite sıralamalarının Berlin Prensipleri kapsamında belirlenen kurallar ile ne derece uyumlu olduğuna yönelik bir araştırma yapmış ve ulusal sıralamaların çoğunun buradaki kurallar ile uyumlu olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Çakır ve diğerleri (2015) küresel ve ulusal sıralama sistemlerinin karşılaştırmalı bir analizini yapmış; analiz sonucunda çoğu zaman küresel sıralamalar ve ulusal sıralamaların uyumlu olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Konuya ilişkin en kapsamlı değerlendirmelerden biri yakın zamanda kamuoyu ile paylaşılan URAP 2021–2022 Dünya Sıralaması Basın Bildirisi'dir. Söz konusu raporda öne çıkan en önemli noktalardan biri Türk üniversitelerinin sıralamalardaki başarılarını artırma gayreti içerisinde olmalarına rağmen genel itibari ile düşüş eğiliminin devam ettiği bulgusudur (Akbulut, 2021).

Görüldüğü üzere ulusal alanyazında var olan az sayıda çalışmanın çoğunun üniversite sıralamalarının metodolojisine ilişkin genel çalışmalar olduğu ve Türk üniversitelerinin sıralamalardaki yerine ilişkin çalışmaların daha da sınırlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'de yükseköğretim stratejik hedefleri de göz önüne alındığında sıralamalardaki metodolojinin ve göstergelerin ne olduğu ve bu göstergelere göre Türk üniversitelerinin performanslarının incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu yönde bir çalışmanın teorik ve uygulamaya yönelik katkıları ile gelecek araştırmalara ve yükseköğretimdeki karar vericilere rehberlik edebilecek nitelikte olduğu düşünülmektedir.

2. Yöntem

Times Higher Education Dünya Üniversite Sıralamasının metodolojisini ve bu sıralamada 2018–2022 yılları arasında en başarılı 10 Türk üniversitesinin performansını ana göstergelere göre incelemek amacıyla tasarlanan bu çalışmada döküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Döküman analizi hem basılı hem de dijital kaynakların incelemesi ve değerlendirilmesini kapsayan sistematik bir prosedür olarak tamamlayıcı bir yöntem olarak kullanabileceği gibi tek başına da kullanılabilir (Bowen, 2009). Owen (2014), yükseköğretime ilişkin çalışmalarda dökümanların önemini vurgulamakta ve döküman analizinin önemli katkılar sunabileceğine işaret etmektedir. Times Higher Education tarafından her yıl yayınlanan sıralamalar oldukça pratik olmasına karşın verilerin yüzeysel olarak incelenmesi üniversitelerin performansları hakkında yanıltıcı bilgi verebilmektedir. Bu bağlamda sıralamaların yıllar içerisindeki durumunu ve üniversitelerin performansını sıralamaların dayandığı metodoloji ve göstergeleri kapsayacak şekilde incelemek daha doğru ve kullanışlı bir yaklaşım olabilir. Bu

doğrultuda, araştırmanın verileri Times Higher Education tarafından internet sitesinde her yıl yayınlanan kapsamlı raporların incelenmesi ile elde edilmiştir. Metodolojiye ilişkin veriler 2018–2022 yılları arasında yayınlanan sıralama metodolojisine ilişkin raporlardan, sıralamaya ilişkin veriler ise aynı yıllar için yayınlanan genel sıralama raporlarından elde edilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Metodolojiye İlişkin Bulgular

Times Higher Education sıralaması en popöler sıralamalardan biri olarak 2010 yılından beri yayınlanmaktadır. Başlangıçta tek bir sıralama yayınlanırken ilerleyen yıllarda bölgesel ve alan bazında sıralamalar gibi alt sıralamalar da yayınlanmaya başlamıştır. Bunlar arasında genç üniversite sıralamaları ve sürdürülebilirlik ile ilişkili olarak geliştirilen etki sıralaması da bulunmaktadır. Dünya Üniversite Sıralaması olarak adlandırılan ve mevcut araştırmanın da odağı olan genel sıralamada beş ana göstergeye göre veriler toplanmakta ve belirli ağırlıklara sahip alt göstergeler ile nihai sıralama yapılmaktadır.

Times Higher Education bir üniversitenin sıralamalarda yer alması için yedi kriter belirlemiştir. Bunlar;

- a) Son beş yıl içerisinde 1000 ve herhangi bir yıl içerisinde 150’den fazla yayın üretmiş olmak,
- b) Lisans eğitimi veriyor olmak,
- c) Tek bir konu alanına odaklanmamış olmak (Yayınların yüzde 80’inden fazlasının bir alanda üretilmiş olması sıralamaya dahil olmaya engeldir.),
- d) Sıralamaya konu yıl için toplam skor sunmuş olmak,
- e) İkidenden fazla kritik kategoride veri eksiki olmamak,
- f) En az bir konu (disiplin) alanında uygunluk (Herhangi bir konu alanı seçilmemişse kurum sıralamaya dahil edilmemektedir.),
- g) Özel istisnalar listesinde bulunmamak (Sıralamaya dahil olmak istemeyen ya da belirli sebepler ile sıralamaya dahil edilecek niteliklere sahip olmayan üniversiteler hariç tutulur.) (Times Higher Education, 2022)

Times Higher Education Dünya Üniversite Sıralaması Şekil 1. de belirtilen kriterler ve ağırlıklara göre yapılmaktadır. Farklı yıllara ilişkin metodolojiler incelenmiş ve son 5 yıl içerisinde herhangi bir kriter ve ağırlığında bir değişim olmadiki görölmüştür.

Times Higher Education (2022) tarafından metodolojiye ilişkin sağlanan bilgilere göre farklı kategorilere ilişkin alt göstergeler ve ağırlıkları takip eden paragraflarda açıklanmaktadır.

Eğitim (%30)	Araştırma (%30)	Atıflar (%30)	Uluslararası Görünüm (%7.5)	Sanayi Geliri (%2.5)
<ul style="list-style-type: none"> • Prestij anketi (%15) • Akademisyen başına öğrenci oranı (4.5) • Doktora mezunlarının lisans mezunlarına oranı (%2.25) • Akademisyenler arasında doktora unvanına sahip olanların oranı (%6) • Kurumsal Gelir (2.25) 	<ul style="list-style-type: none"> • Prestij anketi (%18) • Araştırma gelirleri (%6) • Araştırma Üretkenliği ((%6) 	<ul style="list-style-type: none"> • Atıflar (%30) 	<ul style="list-style-type: none"> • Uluslararası öğrencilerin oranı (%2.5) • Uluslararası akademisyenlerin oranı (%2.5) • Uluslararası işbirliği (%2.5) 	<ul style="list-style-type: none"> • Sanayi Geliri (%2.5)

Şekil 1. Times Higher Education Dünya Üniversite Sıralamasında Baz Alınan Göstergeler ve Ağırlıkları

Eğitim göstergesinde en büyük orana sahip olan Prestij Anketi, Times Higher Education tarafından her yıl belirli ve önceden seçilen katılımcılara davet usulü ile iletilmektedir. Elsevier ile iş birliği ile iletilen anket her yıl 10.000'den fazla akademisyenden dönüş almaktadır. 2022 anketi için veriler Kasım 2020 ve Ocak 2021 yılları arasında toplanmıştır. 2022 anketinde katılımcılardan kendi alanları ile bağlantılı olarak eğitim ve araştırma alanında genel ve doğrudan izlenim ve deneyimlerine göre en iyi olduğunu düşündükleri en fazla 15 üniversite belirlemeleri istenmiştir. Times Higher Education gelen cevaplara göre gerekli istatistikî hesaplamaları yapıp nihai skoru belirlemektedir. Diğer göstergeler isimlerinden de anlaşılacağı üzere açıktır. Akademisyen / öğrenci oranı tam zamanlı akademisyen başına düşen öğrenci oranını ifade etmektedir. Doktora mezunu / lisans mezunu göstergesi ise toplam doktora derecesinin lisans derecesine bölünmesi ile elde edilmektedir. Bu göstergenin dahil edilmesinin gerekçesi olarak ise üniversitelerin yeni nesil akademisyenleri yetiştirmede ve lisansüstü araştırmaların desteklenmesinde oynadığı role vurgu yapılmaktadır. Doktora unvanına sahip akademisyen oranı da benzer şekilde lisansüstü eğitimin ve araştırmanın önemine vurgu yapan bir gösterge olarak belirlenmiştir. Son olarak akademisyen başına gelir göstergesi bir üniversitenin gelir durumu ve öğrenci ve akademisyenler için sahip olduğu altyapı ve olanaklarına ilişkin genel durumuna ilişkin bir gösterge olarak geliştirilmiştir. Gösterge

satın alma gücü pariterisine göre hesaplanmış kurumsal gelirin akademisyen sayısına bölünmesi ile hesaplanmaktadır (Times Higher Education, 2022).

Araştırma ana göstergesi incelendiğinde, eğitim ana göstergesi ile benzer şekilde bu gösterge altında da en büyük ağırlığa sahip alt göstergenin prestij anketi olduğu görülmektedir. Araştırma prestij anketi ayrıca bir anket olmayıp eğitim göstergesine ilişkin anketin bir parçasıdır ve aynı şekilde hesaplama yapılmaktadır. Bu kategorideki bir diğer alt gösterge araştırma geliridir. Times Higher Education bu göstergenin tartışmalı bir gösterge olduğunu kabul etmekle birlikte gelirin kaliteli bir üniversite için çok önemli olduğuna ilişkin yaygın kanıdan hareketle bunu geçerli bir gösterge olduğunu ifade etmektedir (Times Higher Education, 2022). Yapılan açıklamada bu göstergenin ülkelerin ulusal politikaları ve ekonomik durumları ile yakından ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Bu gösterge hesaplanırken disiplin bazındaki farklılıkların dikkate alındığı belirtilmektedir. Times Higher Education, üretkenlik alt göstergesini ise Elsevier Scopus veri tabanında endekslenmiş dergilerde yayımlanan yayın sayısını konu alanı ve üniversite büyüklüğünü göz önüne alarak ve akademisyen sayısına oranlayarak hesaplamaktadır.

Bir diğer ana kategori olan atıflar göstergesi altında herhangi bir alt gösterge bulunmamaktadır. Üniversitelerin bilgi üretme ve paylaşma misyonu ile ilgili olan bu gösterge için tüm dünyada bir üniversitenin yayımlanan eserlerinin ortalama ne kadar atıf aldığı belirlenmektedir. 2022 göstergesi için Elsevier Scopus veri tabanında bulunun tüm endekslenmiş yayınlara bakılıp 2016–2021 yılları arasında yayınlara verilen atıflar baz alınmıştır (Times Higher Education, 2022). Farklı konu alanlarına ilişkin düzenlemeler yapıp halihazırda yüksek atıf oranları olan alanların daha avantajlı olmasına yönelik hesaplamalar yapıp göstergeye ilişkin puan buna göre belirlenmektedir.

Diğer göstergelere göre daha az ağırlığa sahip olan uluslararası görünüm göstergesi toplam akademisyenler ve öğrencilere oranla uluslararası öğrenci ve akademisyen sayısını içeren ve yüzde 5'lik bir orana sahip iki alt gösterge ve üniversitenin toplam dergi yayını sayısına en az bir uluslararası ortak yazarlı yayın oranı ile hesaplanan ve uluslararası iş birliği olarak ifade edilen üçüncü bir göstergedir.

Sanayi geliri ise en az ağırlığa sahip göstergedir. Üniversite sanayi iş birliğine odaklanan ve üniversitelerin araştırmalarına ne derece fon bulabildiği ve bunlardan ne kadar geliri elde ettiği üzerine inşa edilen bu gösterge toplamda yüzde 2,5 ağırlığa sahiptir.

2022 metodolojisi incelendiğinde yukarıda Şekil 1. belirtilen ağırlıkların konu alanı ve disipline göre farklılaştırıldığı göze çarpmaktadır. Sosyal bilimler, sanat ve beşerî bilimler, hukuk ve eğitim gibi çıktıların sadece yayın sayısından ibaret olmadığı alanlar ile sağlık, fizik, psikoloji gibi çıktıların yayın sayıları ile daha iyi eşleştiği alanlar arasında daha adaletli bir değerlendirmeyi mümkün kılmak adına oranlar farklılık göstermektedir. Örneğin Eğitim Prestij anketinin ortalama ağırlığı yüzde 15 iken, bu ağırlık eğitim bilimleri alanında yüzde 20, sosyal bilimlerde yüzde 21.10, sanat ve beşerî bilimlerde yüzde 25,30 olarak hesaplanmaktadır. Sanayi geliri göstergesi yüzde 2,5 ortalama ağırlıkta iken bilgisayar ve mühendislik alanlarında bu ağırlık yüzde 5 olarak hesaplanmaktadır. Atıflar göstergesi normalde yüzde 30 ağırlığa sahip iken sanat ve beşerî bilimlerde bu oran yüzde 15, tıp ve psikoloji için yüzde 35 paya sahiptir. Görüldüğü üzere, genel ağırlıklar ile alan bazında belirlenen ağırlıkların farklılaşması ile özellikle araştırma ve mühendislik ve fen bilimleri üzerinde uzmanlaşmış ve halihazırda belirli göstergelerde avantajlı konuma geçen üniversiteler lehine bir sıralama yapılmasının önüne geçilmeye çalışılmaktadır (Times Higher Education, 2022).

Tüm sıralama kriterlerini yerine getiren üniversiteler belirlenen göstergeler dahilinde değerlendirilmekte ve ardından ilk 200 üniversite için bireysel, 200–400 arasındaki üniversiteler 50’lik dilimler, 400–600 arasındaki üniversiteler 100’lük dilimler, 601–1200 arasındaki üniversiteler 200’lük dilimler ve ilk binden sonraki üniversiteler 1200+ olarak sıralanmaktadır.

3.2. Sıralamaya İlişkin Bulgular

Tablo 1. de 2022 yılına ilişkin genel üniversite sıralamasında en başarılı 10 Türk üniversitesinin genel sıralaması, toplam puanları ve ana göstergelere göre puanları sunulmuştur.

Veriler incelendiğinde genel sıralamada en başarılı üniversitenin Çankaya Üniversitesi olduğu ve bu üniversitenin ilk 500’e giren tek Türk üniversitesi olduğu görülmektedir. 2022 yılı sıralamasında en başarılı 10 üniversiteden 5’inin, ilk 4 üniversitenin tamamının vakıf üniversitesi olduğu görülmektedir. Genel itibari ile bir değerlendirme yapıldığında, bu üniversitelerin farklı göstergelere ilişkin puanları arasında en düşük puanların eğitim–öğretim ve araştırma alanlarında olduğu görülmektedir. Özellikle Çankaya Üniversitesinin puanları incelendiğinde her ne kadar en başarılı üniversite olsa da eğitim–öğretim ve araştırma göstergelerine ilişkin puanlarının diğerlerine oranla çok daha düşük olduğu göze çarpmaktadır. Öyle ki sıralamadaki en iyi 10 üniversitenin puanları ele alındığında eğitim–öğretim alanında en düşük, araştırma alanında ikinci en

düşük puana sahip üniversitenin Çankaya Üniversitesi olduğu görülmektedir. Ancak aynı üniversitenin atıf kategorisindeki puanının yüksekliği kayda değer niteliktedir.

Diğer en yüksek puanlar ele alındığında eğitim-öğretim alanında en yüksek puanın Ortadoğu Teknik Üniversitesi, araştırma alanında Sabancı Üniversitesi, atıflar alanında Çankaya Üniversitesi, sanayi geliri alanında İstanbul Teknik Üniversitesi ve uluslararası görünüm alanında Bilkent Üniversitesi tarafından alındığı görülmektedir.

Tablo 1. Times Higher Education 2022 Dünya Üniversite Sıralamasında En Başarılı Türk Üniversitelerinin Performansı

Üniversite	Genel Sıralama	Toplam Puan	Eğitim-Öğretim	Araştırma	Atıflar	Sanayi Geliri	Uluslararası Görünüm
Çankaya	401-500	40.9- 44.0	17.0	13.6	100	36.0	46.0
Koç	501-600	38.1-40.8	30.2	36.1	50.5	70.6	51.0
Sabancı	501-600	38.1-40.8	26.3	37.1	42.8	99.1	57.5
Bilkent	601-800	32.0-37.9	22.6	20.7	45.2	48.1	63.1
Hacettepe	601-800	32.0-37.9	26.8	13.5	61.1	37.0	24.3
İstanbul Teknik	601-800	32.0-37.9	28.3	34.8	27.6	100.0	36.9
Ortadoğu	601-800	32.0-37.9	32.9	32.5	32.9	99.8	41.1
Bahçeşehir	801-1000	27.2-31.9	19.3	18.6	45.0	51.6	47.1
Boğaziçi	801-1000	27.2-31.9	24.3	24.2	34.7	60.8	39.1
İstanbul (Cerrahpaşa)	801-1000	27.2-31.9	20.9	11.7	51.7	51.4	22.3

Times Higher Education (2022)

2021 genel sıralaması incelendiğinde ilk 500'e giren iki Türk üniversitesinin Çankaya Üniversitesi ve Koç Üniversitesi olduğu görülmektedir. 2021 yılı sıralamasında en başarılı 10 üniversiteden 5'inin, ilk 3 üniversitenin tamamının vakıf üniversitesi olduğu görülmektedir. Genel itibari ile bir değerlendirme yapıldığında Türk üniversitelerinin farklı göstergelere ilişkin puanları arasında en düşük puanların eğitim-öğretim ve araştırma göstergelerinde olduğu görülmektedir. Çankaya Üniversitesi'nin puanları 2022 yılındaki ile benzerlik göstermektedir. Diğer en yüksek puanlar ele alındığında eğitim-

öğretim alanında en yüksek puanların Hacettepe Üniversitesi ve Sabancı Üniversitesi, araştırma alanında Koç Üniversitesi, atıflar alanında Çankaya Üniversitesi, sanayi geliri alanında İstanbul Teknik Üniversitesi ve uluslararası görünüm alanında Bilkent Üniversitesi tarafından alındığı görülmektedir. 2022 yılı sıralamasında yer alan Ortadoğu Teknik Üniversitesi ve Bahçeşehir Üniversitesi 2021 sıralamasında bulunmadığı, 2021 sıralamasında 2022 sıralamasından farklı olarak Karabük Üniversitesi ve Özyeğin Üniversitesi'nin bulunduğu görülmektedir. Bu iki üniversite değerlendirildiğinde eğitim-öğretim ve araştırma alanındaki puanlarının düşüklüğü göze çarpmaktadır. Times Higher Education tarafından oluşturulan liste baz alındığı için bu liste doğrudan ilk 10 üniversiteyi kapsamaktadır. Ancak 2021 yılı listesi incelendiğinde Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nin Karabük Üniversitesi ile aynı genel puana sahip olduğu ve onun gibi 801 – 1000 bandında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 2. Times Higher Education 2021 Dünya Üniversite Sıralamasında En Başarılı Türk Üniversitelerinin Performansı

Üniversite	Genel Sıralama	Toplam Puan	Eğitim-Öğretim	Araştırma	Atıflar	Sanayi Geliri	Uluslararası Görünüm
Çankaya	401-500	39.8-43.5	15.1	11.6	100.0	35.0	43.2
Koç	401-500	39.8-43.5	29.8	37.4	49.4	63.6	49.5
Hacettepe	501-600	36.4-39.7	26.4	13.2	73.7	36.0	24.4
Sabancı	501-600	36.4-39.7	26.4	36.9	46.1	89.8	53.6
Bilkent	601-800	30.2-36.3	24.5	21.6	50.3	53.6	63.9
Boğaziçi	601-800	30.2-36.3	24.4	21.8	44.7	56.1	40.7
Özyeğin	601-800	30.2-36.3	16.7	11.4	57.8	34.2	49.0
İstanbul	801-1000	25.1-30.1	25.4	23.7	32.5	45.2	29.3
İstanbul Teknik	801-1000	25.1-30.1	24.5	28.2	28.1	100.0	26.8
Karabük	801-1000	25.1-30.1	18.7	7.7	45.9	35.1	36.1

Times Higher Education (2022)

2020 yılı sıralaması incelendiğinde yine listede ilk 500'e giren iki Türk üniversitesi olduğu, birincinin 2022 ve 2021'de liste başında olan Çankaya Üniversitesi olduğu

görülmektedir. 2020 listesinde ilk 10 arasında 5 devlet 5 vakıf üniversitesi olduğu görülmektedir. Alanlara göre en yüksek puanlar incelendiğinde eğitim-öğretim alanında Ortadoğu Teknik Üniversitesi, araştırma alanında Sabancı Üniversitesi, atıflar alanında Çankaya Üniversitesi, sanayi gelirleri alanında İstanbul Teknik Üniversitesi ve uluslararası görünüm alanında Bilkent Üniversitesi en başarılı üniversiteler olarak göze çarpmaktadır. 2020 listesinde 11. sıradaki Karabük Üniversitesi'nin İstanbul Üniversitesi'nin hemen ardından geldiği görülmektedir.

Tablo 3. Times Higher Education 2020 Dünya Üniversite Sıralamasında En Başarılı Türk Üniversitelerinin Performansı

Üniversite	Genel Sıralama	Toplam Puan	Eğitim-Öğretim	Araştırma	Atıflar	Sanayi Geliri	Uluslararası Görünüm
Çankaya	401-500	38.8-42.3	14.9	11.4	99.7	34.9	43.2
Sabancı	401-500	38.8-42.3	27.8	35.3	55.8	65.4	52.0
Bilkent	501-600	35.3-38.7	24.5	24.7	53.1	55.1	62.8
Hacettepe	501-600	35.3-38.7	28.4	13.1	70.5	37.5	25.0
Koç	501-600	35.3-38.7	26.9	34.4	49.2	60.2	49.7
Boğaziçi	601-800	28.3-35.2	23.2	21.2	49.4	50.8	41.8
İstanbul Teknik	601-800	28.3-35.2	25.2	28.0	30.2	100.0	26.8
Ortadoğu Teknik	601-800	28.3-35.2	28.7	23.2	30.7	62.1	30.4
Atılım	801-1000	22.2-28.2	14.7	8.8	39.2	37.0	35.3
İstanbul	801-1000	22.2-28.2	25.8	24.4	23.6	49.8	27.1

Times Higher Education (2022)

2019 yılı genel sıralaması incelendiğinde ilk 500 içerisinde iki vakıf üniversitesi olan Sabancı Üniversitesi ve Koç Üniversitesi'nin bulunduğu görülmektedir. Listede ilk 10'a giren üniversiteler türüne göre incelendiğinde 4 vakıf üniversitesi ve 6 devlet üniversitesinin bulunduğu görülmektedir. Ana kategorilere göre en başarılı üniversiteler incelendiğinde eğitim-öğretim ve araştırma alanında Sabancı Üniversitesi, atıflar ve uluslararası görünüm alanında Bilkent Üniversitesi, sanayi gelirleri alanında İstanbul Teknik Üniversitesi ve en başarılı üniversiteler olarak göze çarpmaktadır. En düşük

puanlar incelendiğinde eğitim-öğretim ve atıflar alanında Anadolu Üniversitesi, araştırma ve sanayi geliri alanında Atılım Üniversitesi ve uluslararası görünüm alanında Erciyes Üniversitesi'nin en düşük skorlara sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca 2019 listesi incelendiğinde Gebze Teknik Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi'nin de ilk 1000 içinde yer aldığı görülmektedir.

Tablo 4. Times Higher Education 2019 Dünya Üniversite Sıralamasında En Başarılı Türk Üniversitelerinin Performansı

Üniversite	Genel Sıralama	Toplam Puan	Eğitim-Öğretim	Araştırma	Atıflar	Sanayi Geliri	Uluslararası Görünüm
Sabancı	401-500	41.7-43.9	27.3	35.6	56.3	95.5	48.4
Koç	401-500	37.1-41.6	25.6	32.8	55.1	79.4	53.8
Bilkent	501-600	33.5-37.0	22.2	21.7	59.4	39.5	61.0
Boğaziçi	501-600	33.5-37.0	21.8	22.5	56.1	60.3	46.0
Hacettepe	501-600	33.5-37.0	32.6	11.4	58.8	35.8	24.4
İstanbul Teknik	601-800	26.0-33.4	23.6	27.1	32.9	100.0	26.1
Ortadoğu Teknik	601-800	26.0-33.4	26.4	21.0	28.3	66.4	29.9
Anadolu	801-1000	19.0-25.9	11.6	23.9	17.5	100.0	16.4
Atılım	801-1000	19.0-25.9	14.3	9.3	38.7	35.6	33.0
Erciyes Üniversitesi	801-1000	19.0-25.9	16.4	14.7	22.1	85.8	21.7

Times Higher Education (2022)

2018 yılına ilişkin veriler incelendiğinde ilk 500'te dört Türk üniversitesinin bulunduğu, bunların üçünün vakıf birinin devlet üniversitesi olduğu görülmektedir. En başarılı 10 üniversitenin 4'ü vakıf 6'sı devlet üniversitesidir. Ana göstergelere göre bir değerlendirme yapıldığında eğitim-öğretim alanında Ortadoğu Teknik Üniversitesi, araştırma alanında Sabancı Üniversitesi, atıflar alanında Bilkent Üniversitesi, sanayi geliri alanında İstanbul Teknik Üniversitesi ve uluslararası görünüm alanında Bilkent Üniversitesi'nin en başarılı olduğu görülmektedir. En düşük puanlar ise eğitim-öğretim ve araştırma alanında Atılım Üniversitesi, atıflarda Akdeniz Üniversitesi, sanayi gelirlerinde Atılım Üniversitesi ve uluslararası görünümde Akdeniz Üniversitesi tarafından alınmıştır.

Tablo 5. Times Higher Education 2018 Dünya Üniversite Sıralamasında En Başarılı Türk Üniversitelerin Performansı

Üniversite	Genel Sıralama	Toplam Puan	Eğitim-Öğretim	Araştırma	Atflar	Sanayi Geliri	Uluslararası Görünüm
Koç	301-350	42.4-45.1	25.7	32.1	65.2	84.3	53.8
Sabancı	351-400	40.0-42.3	23.2	35.2	62.1	87.8	46.6
Bilkent	401-500	35.0-39.9	23.3	20.3	67.1	42.8	55.6
Boğaziçi	401-500	35.0-39.9	21.5	21.4	57.3	55.1	47.7
Atılım	601-800	21.5-30.6	16.1	7.5	60.0	33.3	34.6
Gebze Teknik	601-800	21.5-30.6	19.8	10.4	34.7	33.4	26.6
Hacettepe	601-800	21.5-30.6	28.2	10.7	42.9	33.8	23.6
İstanbul Teknik	601-800	21.5-30.6	22.5	24.2	33.5	100.0	25.6
Ortadoğu Teknik	601-800	21.5-30.6	28.6	20.6	31.9	61.2	29.4
Akdeniz	801-1000	15.6-21.4	16.2	15.6	12.3	99.7	18.4

Times Higher Education (2022)

Tablo 6' da 2018-2022 yılları arasında hangi Türk üniversitelerinin beş yıllık süreçte kaç kez ilk 10'a girdiği gösterilmiştir. Bu tablo doğrudan Times Higher Education tarafından ilgili yıllardaki sıralama baz alınarak oluşturulmuştur. Dolayısı ile bazı yıllarda aynı genel puana sahip olan üniversitelerden genel listede 10. sıradaki üniversite dahil edilmiş, 11. sıradaki üniversite dahil edilmemiştir. Bu üniversiteler de dahil edildiğinde 2022 yılında İstanbul Medeniyet Üniversitesi, 2021 yılında Ortadoğu Teknik Üniversitesi, 2020 yılında Karabük Üniversitesi, 2019 yılında Gebze Teknik Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi, 2018 yılında Erciyes Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi de 10. sıradaki üniversite ile aynı genel puanı almıştır.

Tablo 6 incelendiğinde beş yılın tamamında ilk 10'a giren üniversiteler Koç Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve 2021 yılında 10. ile aynı puana sahip olan Ortadoğu Teknik Üniversitesi'dir. Son üç yılda Türkiye'deki üniversiteler arasında en başarılı üniversite olan Çankaya Üniversitesi'nin 2018 ve 2019 yıllarında listeye hiç dahil olmadığı görülmektedir. 2018, 2019, 2020 yıllarında listede bulunan Atılım

Üniversitesi'ne ilişkin veriler incelendiğinde 2021 ve 2022 yıllarındaki sıralamalarda da benzer puanlar elde etmesine rağmen ilk 10'da yer almadığı görülmektedir. Sıralamaya bir ya da iki kez dahil olan diğer üniversitelerin verileri incelendiğinde bu üniversitelerin puanlarının yıllar içerisinde aynı kaldığı ya da çok az değiştiği görülmektedir. Bu üniversitelerin ilk 10'a girmesinde çoğu zaman eğitim ve araştırma dışındaki verilerindeki değişimlerin rol oynadığı görülmektedir. Gerek burada sunulan veriler gerek Times Higher Education sıralamalarındaki veriler göz önüne alındığında eğitim-öğretim ve araştırma alanında daha yüksek skorlar elde eden üniversitelerin beş yıllık süreçte ilk 10'da daha fazla yer aldığı görülmektedir. Atıf, sanayi gelirleri ve uluslararası görünüm başlıkları altındaki verilerin ise ilk 10'a bu beş yıllık süreçte farklı üniversitelerin girmesini açıklayabildiği söylenebilir. Bunun en çarpıcı örneği Çankaya Üniversitesi'dir. Atıf skorlarının çok yüksek olması Çankaya Üniversitesi'nin eğitim-öğretim ve araştırma puanlarının düşüklüğünü telafi etmekle kalmamış, aynı zamanda bu üniversiteyi ilk sıraya taşımıştır. Atıf puanları Times Higher Education metodolojisine göre beş yıllık olarak hesaplandığı için Çankaya Üniversitesi'nin son 3 yıldaki performansı anlaşılabilir niteliktedir.

Tablo 6. 2018–2022 Yılları Arasında Dünya Üniversite Sıralamasında En Başarılı 10 Türk Üniversitesi

	2018	2019	2020	2021	2022
Koç	✓	✓	✓	✓	✓
Sabancı	✓	✓	✓	✓	✓
Bilkent	✓	✓	✓	✓	✓
Boğaziçi	✓	✓	✓	✓	✓
Atılım	✓	✓	✓	X	X
Gebze Teknik	✓	X	X	X	X
Hacettepe	✓	✓	✓	✓	✓
İstanbul Teknik	✓	✓	✓	✓	✓
Ortadoğu Teknik	✓	✓	✓	X	✓
Akdeniz	✓	X	X	X	X
Çankaya	X	X	✓	✓	✓
İstanbul	X	X	✓	✓	✓
Karabük	X	X	X	✓	X
Erciyes	X	✓	X	X	X
Özyeğin	X	X	X	✓	X
Anadolu	X	✓	X	X	X
Bahçeşehir	X	X	X	X	✓

Times Higher Education (2022)

Tablo 7. de 2018 ve 2022 yılları arasında Times Higher Education sıralamasındaki 100. sıradaki üniversitelerin ana göstergelere ilişkin toplam ve kategorik puanlarına yer

verilmiştir. Tablo 8. de ise aynı yıllara ilişkin ilk 10'a giren Türk üniversitelerinin beş ana kategoriye ilişkin puan ortalamalarını göstermektedir.

Tablo 7. 2018–2022 Dünya Üniversite Sıralamalarında 100. Üniversitenin Göstergelere Göre Puanları

Yıl	Üniversite	Toplam Puan	Eğitim–Öğretim	Araştırma	Atıflar	Sanayi Geliri	Uluslararası Görünüm
2022	Korea Advanced Institute of Science and Technology (Güney Kore)	62.3	64.1	66.5	59.3	100.0	38.0
2021	Shanghai Jiao Tong University (Çin)	61.8	60.8	70.0	53.7	100.0	52.0
2020	RWTH Aachen University (Almanya)	62.2	55.6	61.5	67.3	98.1	59.0
2019	University of Helsinki (Finlandiya)	62.4	46.2	57.6	87.5	37.4	54.4
2018	University of Bonn (Almanya)	60.5	47.3	41.6	91.3	83.5	58.4

Times Higher Education (2022)

Tablo 8. 2018–2022 Dünya Üniversite Sıralamalarında En Başarılı 10 Türk Üniversitenin Göstergelere Göre Ortalama Puanları

Yıl	Eğitim–Öğretim	Araştırma	Atıflar	Sanayi Gelirleri	Uluslararası Görünüm
2022	24,86	24,28	49,15	65,44	42,84
2021	23,19	21,35	52,85	54,86	41,65
2020	24,01	22,45	50,14	55,28	39,41
2019	22,18	22,00	42,52	69,83	36,07
2018	22,51	19,80	46,73	63,14	36,19

Times Higher Education (2022)

Türk yükseköğretiminin stratejik hedefleri düşünöldüğünde bu iki tablonun karşılaştırılmasının mevcut durumu ile istenen durum arasındaki farkı ortaya koyabileceği düşünölmektedir. Her yıla ilişkin 100. sıradaki üniversitenin eğitim–öğretim ve araştırma puanları dikkate alındığında Türkiye'den ilk 10'a giren üniversitelerin ilgili kategorilere ilişkin ortalamalarının çok geride olduğu dikkat çekicidir. Daha önceki

tablolardaki bireysel üniversite skorları incelendiğinde dahi bu kategorilere ilişkin en iyi puana sahip olan üniversitemizin dahi geride kaldığı görülmektedir. Aynı durumun bu denli olmamakla birlikte atıf kategorisinde de mevcut olduğu görülebilir. Sanayi gelirleri başlığında bir karşılaştırma yapıldığında farklı yıllardaki 100. sıradaki üniversitelerin sanayi geliri puanının farklılaşabildiği görülmektedir.

Bu noktada ilk 10 Türk üniversitesinden bazılarının zaten bu alanda iyi olduğu, ortalama puanın da çok düşük olmadığı görülebilir. Ancak aynı zamanda bazı üniversitelerin bu başlık altındaki skorlarının düşük olduğu da dikkate değerdir. Uluslararası görünüm başlığı altında ise 2022 yılı dışında 100. üniversitenin puanlarından daha düşük puanlar elde edildiği görülebilir. Bununla birlikte Bilkent Üniversitesi örneğinde görüldüğü üzere bu alanda iyi skorlar elde eden üniversitelerimiz bulunmaktadır. Özetle, Türk üniversitelerinin ilk 100 hedefi için eğitim-öğretim ve araştırma puan ortalamalarını yükseltmesinin gerekliliği tartışılabilir. Aynı durum ilk 10'a beş yıllık süreçte en çok giren üniversitelerimiz için de geçerlidir. Bu iki kategoride daha yüksek ve yıllar içinde tutarlı skorlar elde eden üniversitelerimiz ilk 10'daki yerlerini koruma eğilimindedir. Bu üniversiteler aynı zamanda diğer üç kategoriden en az birinde başarılı bir profil çizdiğinde sıralamalarda zirvede yer almaktadır. Türkiye'nin yükseköğretime ilişkin stratejik hedefleri göz önüne alındığında 2023 yılı içerisinde ilk 100 üniversite arasında iki Türk üniversitesinin bulunması hedefinin değerlendirilmesi açısından bu karşılaştırma ayrıca önem taşımaktadır. Çalışmanın bu yöndeki bulguları var olan durum ile istenen arasındaki farkı görebilmek ve gelişmeye açık yönleri belirleyebilmek açısından karar vericilere yol gösterebilecek niteliktedir.

4. Tartışma ve Sonuç

Mevcut çalışmada 2018–2022 yılları arasında Times Higher Education Dünya Üniversite Sıralamalarına ilişkin metodoloji ve bu sıralamalarda en başarılı olan ilk 10 Türk üniversitesinin sıralama metodolojisinde yer alan beş göstergeye ilişkin performansları incelenmiştir. Times Higher Education tarafından her yıl sunulan göstergeler ve gösterge puanlarının hesaplanmasında kullanılan metodolojinin veri seti olarak kullanıldığı çalışmada önemli bulgular elde edilmiştir. Genel bir değerlendirme yapıldığında, sıralamalarda hem vakıf hem de devlet üniversitelerin bulunduğu ancak vakıf üniversitelerinin yıllar içinde sahip oldukları pozisyonları daha iyi koruduğu gözlemlenmiştir. Beş yıllık süreçte ilk 10'a giren üniversiteler incelendiğinde, bu süreçte Türk üniversitelerinin geriye düştüğü görülmüştür. Bununla birlikte, bu beş yıllık süreçte Türkiye'den ilk 10'da hep yer alan üniversitelerin eğitim-öğretim ve araştırma puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Atıf, sanayi gelirleri ve uluslararası

görünüm puanları bakımından değerlendirildiğinde ise bu kategorilerde elde edilen yüksek puanların üniversiteleri ilk 10'a sokması mümkün olmakla birlikte kalıcılığın sağlanmasında yeterli olmadığı görülmüştür. Benzer şekilde her yıl için 100. sıradaki üniversite ile ilk 10 Türk üniversitesinin beş kategoriye ilişkin puan ortalamaları karşılaştırıldığında da eğitim-öğretim ve araştırma puanlarının düşük olduğu bulgusu dikkat çekicidir. Atıf ve sanayi gelirleri kategorilerinde çok yüksek puan alan Türk üniversiteleri mevcuttur.

Eğitim ve araştırma göstergesine ilişkin alt göstergeler incelendiğinde prestij anketi, öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı, doktora öğrencilerinin lisans öğrencilerine oranı, akademisyenler içerisinde doktora unvanına sahip olanların oranı ve kurumsal gelir başlıkları bulunmaktadır. Türk üniversitelerinin bu gösterge altındaki görece düşük skorları ve bu göstergenin sıralamalardaki önemi göz önüne alındığında, daha sürdürülebilir ve kalıcı bir başarı için bu göstergede belirtilen alt göstergelere göre bir yol haritasının tasarlanmasının yerinde olacağı düşünülmektedir. Son yıllarda Türk yükseköğretimindeki genişleme göz önüne alındığında öğrenci sayılarının artmasının negatif yönde bir etkide bulunduğu tartışılabilir. Çalışmanın önceki bölümlerinde sunulan Şekil 1. de sunulan kriterler arasında akademisyen başına düşen öğrenci sayısı performansı etkileyen faktörler arasındadır. Bu bağlamda yıllar içerisinde artan kontenjanlar ile akademisyen sayısındaki artışın aynı oranda olmaması üniversitelerimizin performansını olumsuz yönde etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda, doktora programlarının artırılması ve lisansüstü eğitimin teşvik edilmesi ve cazibesinin artırılmasının performansa olumlu etkisi olacağı söylenebilir. Yakın zamanda araştırma üniversitesi uygulamasının başlatılması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Ancak araştırma üniversitelerindeki lisans öğrenci sayısının azaltılması ve lisansüstü çalışmaların desteklenmesi konusunda daha fazla desteğe ihtiyaç duyulmaktadır. Benzer şekilde bu üniversitelere sanayi iş birliği, öncelikli alanlarda sanayi ile eşleştirme ve doğrudan devlet fonları sağlanması yoluyla destek sağlanması bu gösterge altındaki puanları yükseltebilir. Bu göstergede en büyük ağırlık prestij anketine aittir. Yukarıda ifade edilen desteklerin ve düzenlemelerin sağlanması üniversitelerin prestijini de artıracak niteliktedir. Bunun dışında üniversitelerin prestijlerinin artırılmasına yönelik ayrıca çalışmalar yapılabilir. Özellikle yükseköğretimde kaliteyi olumsuz yönde etkileyen otonomi, akademisyen atamaları, finansman gibi konularda düzenlemelerin olumlu yansımaları olabilir. Üniversite yöneticileri de aynı şekilde öğrencilere sağlanan imkanlar, sürdürülebilir kampüsler, girişimcilik, sanayi iş birlikleri gibi konularda aksiyon alarak prestije olumlu yönde katkıda bulunabilirler.

Araştırma göstergesinde ana alt göstergeler prestij anketi, araştırma gelirleri ve araştırma üretkenliğidir. Türk üniversitelerinin bu başlık altındaki performanslarının da görece düşük olmasından hareketle bu alana ilişkin de çalışmaların yapılması önemlidir. Gerek atıf puanlarının artırılması gerek araştırma sayısının artırılması için uluslararası endekslerde taranan kaliteli dergiler de yayınların teşvik edilmesi önemlidir. TÜBİTAK tarafından yayın teşvik ödülleri verilmesi, bazı üniversitelerin kendi bünyesinde kaliteli yayın çıkaran akademisyenleri ödüllendirmesi gibi uygulamalar örnek teşkil edebilir. Özellikle araştırma odaklı üniversitelerde öğrenci sayılarının azaltılması ve bu üniversiteler arasında iş birliğinin artırılması olumlu yönde katkıda bulunabilir.

2021-2022 URAP Dünya Sıralaması Basın Bildirisi'nde de Türk üniversitelerinin performanslarına ilişkin bir değerlendirme yapılmış ve bu raporda başarıyı olumsuz yönde etkileyen etmenlere yönelik oldukça önemli bulgular ve fikirler sunulmuştur. Türk üniversitelerin sıralamalardaki başarılarını artırma gayretini kabul etmekle birlikte, Çin üniversitelerinin sıralamalardaki hızlı yükselişi ve etki değeri yüksek dergilerdeki yayınların artmaması temel sorun olarak görülmektedir (Akbulut, 2021). Atıf sayılarını olumsuz yönde etkileyen bu durum sıralamalardaki düşüşü açıklamaktadır. Bu noktada halihazırda var olan yayın teşviklerinin artırılması ve kaliteli yayın yapmanın cazip hale getirilmesi önemlidir. Örneğin doçentlik başvuru kriterleri değerlendirildiğinde sıralamalarda üniversitelerin performanslarını artırmaktan uzak birçok kriter bulunduğu görülmektedir. Bu nedenle çoğu akademisyen kaliteli yayınlar yerine nicel olarak puan alabileceği ve zorunlu olarak yapması gereken yayınlara odaklanmaktadır. Örneğin doktora tezinden üretilmiş SCI, SCIE ya da SSCI endeksli iki yazarlı bir yayın yazara doçentlik için dört puan getirirken, Türkçe yazılan iki yazarlı bir uluslararası kitap bölümü beş puan getirmektedir. Akademik sadece nicel yayın artışı ve finansal getiri odağında araştırma yapmasının doğru olmadığı kabul edilmekle birlikte atama yayın kriterlerinin yükseköğretim stratejik hedefleri ile uyumlu hale getirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda, akademik teşvik yönetmeliği yıllar içerisinde güncellenmiştir. Benzer şekilde bundan sonraki yıllar içerisinde de sıralamalara olumlu yönde katkıda bulunabilecek şekilde düzenlemelerin yapılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Çalışmanın bulguları değerlendirildiğinde aslında her göstergede iyi durumda olan Türk üniversiteleri bulunmaktadır. Bu bağlamda üniversiteleri birbirleri ile rekabet etmek yerine iş birliği ve ağ oluşturmaya teşvik etmek yararlı olabilir. Örneğin, Bilkent Üniversitesi'nin uluslararası görünümdeki başarısı, Çankaya Üniversitesi'nin atıflardaki üstün performansı, Sabancı, Koç, Ortadoğu, Boğaziçi ve diğer bazı üniversitelerin uzun yıllardır sıralamalarda yer alması, İstanbul Teknik Üniversitesi'nin sanayi gelirleri

anlamındaki başarısı açıktır. Bu üniversitelerin iş birliği yapması ve oluşturdukları stratejileri paylaşmaları bu göstergelerde gelişim göstermek isteyen üniversiteler için önemli bir kaynak sağlayabilir. Aynı şekilde URAP raporunda da ifade edildiği üzere Çin'in son yıllarda sıralamalarda yükselişi önemli bir gelişmedir. Makro düzeyde en iyi örneklerin incelenmesi de bu yönde ciddi bir inisiyatif ve çaba gösteren üniversitemiz için rehberlik edebilir. Bunlara ek olarak, öğrenci hareketliliğini artıracak makro ve mikro düzeyde düzenlemelerin yapılması, üniversitelerde teknoloji transfer ofislerinin açılması ve etkinliğinin artırılması, girişimcilik altyapısının güçlendirilmesi, uluslararası akreditasyon süreçlerinin yaygınlaştırılması, araştırma iş birliklerinin artırılması gibi halihazırda var olan çabaların yoğunlaştırılmasının tüm göstergelerde olumlu sonuçlar doğuracağı düşünölmektedir.

Sıralamalar paydaşlara pratik, kolay anlaşılır ve karşılaştırmayı mümkün kılan bilgiler sunmakla birlikte daha önce de tartışıldığı üzere tek başına bir üniversitenin kalitesinin güçlü bir göstergesi olmaktan uzaktır. Bu noktada yükseköğretim politikalarının sadece bu ekseninde tasarlanması doğru bir yaklaşım olmayabilir. Bununla birlikte, üniversitelerin gelişmeye açık yönlerinin belirlenmesi anlamında kullanışlı birer araç olarak düşünölebilir. Benzer şekilde üniversite seçimi söz konusu olduğunda da sıralamaları bir referans noktası olarak kullanırken dikkatli olmak gerekir. Bu bağlamda yıllar içerisinde o üniversitenin sıralamalardaki pozisyonuna bakmak ve göstergelerdeki alt puanları incelemek önemlidir. Bu çalışmada da göröldüğü üzere eğitim-öğretim ve araştırma bakımından son derece düşük puanlara sahip bir yükseköğretim kurumu, belirli alanlarda yüksek skorlar elde ederek sıralamalarda nispeten yüksek bir pozisyon elde edebilmektedir. Alanyazında üniversite sıralamalarına ilişkin çalışmalarda eleştirel bir yaklaşım olduğu görölmektedir. Pusser ve Marginson (2013), sıralamaların rekabeti ve yükseköğretim kurumları arasındaki hiyerarşiyi artırarak küresel yükseköğretimin neoliberal paradigmaya göre yeniden yapılandırıldığını; bu şekilde adil olmayan bir rekabetin adil olmayan sonuçları ile bir değerlendirme yapıldığını savunmaktadır. Johnes (2018), sıralamaların manipölasyona oldukça açık olduğunu ifade etmekte ve üniversitelerin bu sıralamalarda üst konumlara erişmek için davranışlarını değiştirebildiğine işaret etmektedir. Saisana, d'Hombres ve Saltelli (2011) çoğu zaman sıralama sonuçlarının medya ve sosyal aktörlerce yüzeysel olarak değerlendirildiğine işaret etmektedir. Goglio (2016) sıralamaların genel bir kitleye hitap edecek şekilde hazırlandığını ve bu nedenle birçok farklı aktörün farklı ihtiyaçlarına bir cevap vermekten uzak olduğunu dile getirmektedir. Kehm (2014), sıralamaların yeni bir gerçeklik yarattığına ve bu gerçekliğin üniversiteleri asıl amaçlarından uzaklaştırdığına dikkat çekmektedir. Safón (2013), sıralamaların birçok boyuta sahip olan yükseköğretimde kalite olgusunu doğru şekilde ölçebilecek kapasiteye sahip olmadığını savunmaktadır.

Vidal ve Ferreira (2020), sıralamaların üniversitelerin kalitesini değerlendirmek için uygun bir araç olmadığını ve yükseköğretim kurumlarının orta ve uzun vadeli hedeflerine odaklanmalarının önünde bir engel olduğunu ifade etmektedir. Benzer şekilde, Yudkevich, Altbach ve Rumbley (2015) sıralamalarda elde edilen pozisyonların sistemin başarısını ölçmedeki sınırlılıklarına dikkat çekmekte ve yükseköğretim kurumlarının sıralamalara karşı ihtiyatlı olması gerektiğini ifade etmektedir. Tüm bu yazarların tespitleri ve mevcut araştırmanın bulguları birlikte değerlendirildiğinde sıralamaların tek başına kalitenin ya da başarının göstergesi olarak alınmasının ya da bunların tek başına güçlü bir referans noktası olarak varsayılmasının yanıltıcı bir yaklaşım olabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda gerek yükseköğretim kurumlarının gerek sıralamalardaki verileri dikkate alan diğer paydaşların değerlendirmeyi sağlıklı yapmalarının çok önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmanın bulgularında da açık bir şekilde görüldüğü üzere sadece bir göstergede yüksek puanlar elde edilmesi bir üniversiteyi üst sıralara taşıyabilmektedir. Sadece genel sıralamadaki pozisyona göre karar vermek yükseköğretim stratejilerini oluşturmada ya da üniversite tercihi yapmada yeterli olmaktan çok uzaktır. Bu bağlamda mevcut araştırmanın bulgularının daha sağlıklı bir değerlendirme için yükseköğretim paydaşlarına faydalı olacağı düşünülmektedir.

Sıralamalara yönelik getirilen yukarıdaki eleştiriler ve araştırmanın Times Higher Education dünya üniversite sıralaması metodolojisine ilişkin bulguları birlikte ele alındığında üniversitelerin kaliteye ilişkin yaklaşımlarının daha bütüncül olmasının gerekliliği tartışılabilir. Kaliteli bir üniversitesinin sıralamalardaki göstergeler temelinde stratejiler geliştirmesi yerine yükseköğretimde kalite olgusuna daha bütüncül bir perspektiften bakabilmesi ve kalite önündeki engelleri ortadan kaldırması zaten sıralamalara olumlu yansımaktır. Mezunların nitelikli olması, üniversitenin öğrencilere sağladığı imkanlar, lisansüstü eğitimin teşvik edilmesi, atamaların liyakat temelinde yapılması, araştırma olanaklarının geliştirilmesi, kaliteli yayınların teşvik edilmesi, yirmi birinci yüzyılın ihtiyaçları ve öncelikleri gözetilerek araştırma konularının belirlenmesi gibi konulara önem verildiğinde zaten sıralamalarda yükselmek mümkün olabilir. Ancak sıralamaların bir araç yerine amaç olarak görülmesi en fazla kısa süreli ya da kısmi bir başarıyı mümkün kılabilir. Araştırma bulgularında da görüldüğü üzere sıralamalarda kalıcılık sağlayan Türk üniversiteleri halihazırda prestijli ve başarılı olduğu düşünülen ve bu yönde genel bir kanının oluştuğu üniversitelerdir.

Özellikle ulusal alanyazında bu konuda eksiklikler göz önüne alındığında mevcut çalışmanın bulguların gelecek araştırmalar ve yükseköğretim karar vericileri ve yöneticileri için yararlı olacağı düşünülmektedir. Gelecek araştırmalar, farklı uluslararası sıralamalardaki Türk üniversitelerin yıllar içerisindeki performansını inceleyebilir. Bu

araştırmanın bulgularından hareketle genel sıralamada ve farklı alt göstergelerde en başarılı olan üniversiteler durum çalışması yöntemi ile incelenebilir.

Kaynaklar

- Akbulut, U. (2021). *2021–2022 URAP dünya sıralaması basın bildirisi*.
<https://newtr.urapcenter.org/cdn/storage/PDFs/zd7KZsWri2A4CtCDh/original/zd7KZsWri2A4CtCDh.pdf>
- Amsler, S. S., & Bolsmann, C. (2012). University ranking as social exclusion. *British Journal of Sociology of Education*, *33*(2), 283–301.
- Asma, B., & Ünal, O. (2022). Mapping the place of Turkish universities in international university ranking institutions: A case for Times Higher Education (THE). *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, *12*(1), 156–191.
- Bleiklie, I. (2018). New public management or neoliberalism, higher education. *Encyclopaedia of International Higher Education Systems and Institutions*, 1–6.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, *9*(2), 27–40.
- Bozoğlu, O., & Göktürk, Ş. (2021). A Qualitative Exploration of the Microfoundations of Institutional Theory: Reflections from Higher Education Context. *Higher Education Policy*, 1–20.
- Çakır, M. P., Acartürk, C., Alaşehir, O., & Çilingir, C. (2015). A comparative analysis of global and national university ranking systems. *Scientometrics*, *103*(3), 813–848.
- Canaan, J. E. and Shumar, W. (2008) *Structure and agency in the neoliberal university* (Vol. 15). Routledge.
- Cheng, S. K. (2011). World university rankings: take with a large pinch of salt. *European Journal of Higher Education*, *1*(4), 369–381.
- Garipağaoğlu, B. Ç. (2016). Branding in higher education: a case study from Turkey. *Higher Education Policy*, *29*(2), 254–271.
- Goglio, V. (2016). One size fits all? A different perspective on university rankings. *Journal of Higher Education Policy and Management*, *38*(2), 212–226.
- Hazelkorn, E. (2013). World-class universities or world-class systems? Rankings and higher education policy choices. *Rankings and accountability in higher education: Uses and misuses*, 71–94.
- Jarvis, D. S. (2014). Regulating higher education: Quality assurance and neo-liberal managerialism in higher education: A critical introduction. *Policy and Society*, *33*(3), 155–166.
- Johnes, J. (2018). University rankings: what do they really show? *Scientometrics*, *115*(1), 585–606.
- Kalkan, S. B. & Özden, Ü. H. (2017). Dünya üniversitelerinin itibarını etkileyen değişkenlerin kanonik korelasyon analizi ile belirlenmesi. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, *6* (2), 11–19.
- Kandiko, C. B. (2010). Neoliberalism in higher education: A comparative approach. *International Journal of Arts and Sciences*, *3*(14), 153–175.

- Karadağ, E. & Belenkuyu, C. (2020). Kalitenin standardını belirlemek: Türk üniversite sıralama sistemlerinin Berlin prensiplerine göre incelenmesi. *Yükseköğretim Dergisi*, 10(3), 260–268.
- Kehm, B. M. (2014). Global university rankings: impacts and unintended side effects. *European Journal of Education*, 49(1), 102–112.
- Moed, H. F. (2017). A critical comparative analysis of five world university rankings. *Scientometrics*, 110(2), 967–990.
- Okuyucu, H. (2019). Üniversite sıralamalarında metodoloji: gerçekte ölçülen ne? *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 108–112.
- Olçay, G. A. & Bulu, M. (2016). Uluslararası üniversite sıralama endekslerinde Türk üniversitelerinin yeri. *Yükseköğretim Dergisi*, 6(2), 95–103.
- Olssen, M., & Peters, M. A. (2005). Neoliberalism, higher education and the knowledge economy: From the free market to knowledge capitalism. *Journal of Education Policy*, 20(3), 313–345.
- Owen, G. T. (2014). Qualitative methods in higher education policy analysis: using interviews and document analysis. *The Qualitative Report*, 19(52), 1–19.
- Pusser, B., & Marginson, S. (2013). University rankings in critical perspective. *The Journal of Higher Education*, 84(4), 544–568.
- Safón, V. (2013). What do global university rankings really measure? the search for the X factor and the X entity. *Scientometrics*, 97(2), 223–244.
- Saisana, M., d’Hombres, B., & Saltelli, A. (2011). Rickety numbers: volatility of university rankings and policy implications. *Research policy*, 40(1), 165–177.
- Sakar, C. (2021). Temel alanlar kapsamında Türk yükseköğretim kurumlarının dünya sıralamasındaki yerleri üzerine bir değerlendirme. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 137–155.
- Soh, K. (2017). The seven deadly sins of world university ranking: A summary from several papers. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 39(1), 104–115.
- Tandberg, D. (2010). Interest groups and governmental institutions: the politics of state funding of public higher education. *Educational Policy*, 24(5), 735–778.
- Taylor, P., & Braddock, R. (2007). International university ranking systems and the idea of university excellence. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 29(3), 245–260.
- Tilak, J. B. (2016). Global rankings, world-class universities and dilemma in higher education policy in India. *Higher Education for the Future*, 3(2), 126–143.
- Times Higher Education. (2022). World university rankings. <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings>
- Uslu, B. (2018). Dünya üniversiteler sıralaması: genişletilen gösterge setine göre sıralamada oluşan farklılıklar. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(3), 457–470.
- Vidal, J., & Ferreira, C. (2020). Universities under pressure: the impact of international university rankings. *Journal of New Approaches in Educational Research (NAER Journal)*, 9(2), 181–193.
- Wæraas, A., & Solbakk, M. N. (2009). Defining the essence of a university: Lessons from higher education branding. *Higher education*, 57(4), 449–462.
- Yudkevich, M., Altbach, P. G., & Rumbley, L. E. (2015). Global university rankings: The “Olympic Games” of higher education?. *Prospects*, 45(4), 411–419

Yükseköğretim Kurulu. (2019). *2019-2023 stratejik planı*.

https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/strateji_dairesi/stratejikplan/2019_2023_Stratejik_Plan.pdf

Zhang, Y., Xiao, Y., Wu, J., & Lu, X. (2021). Comprehensive world university ranking based on ranking aggregation. *Computational Statistics*, *36*(2), 1139-1152.